

Ei-tyypillinen päihteiden väärinkäyttö

Margareeta Häkkinen

LKT, terveydenhuollon erikoislääkäri, päihdelääketieteen ja
liikennelääketieteen erityispätevyudet

13.5.2026 GPF Kevätkoulutus, Helsinki

Sidonnaisuudet

- Työpaikat
  - THL, oikeuskemiayksikkö, ylilääkäri
  - Länsi-Uudenmaan hva, Lohjan päihdekliniikka, lääkäri
  - Turun yliopisto, päihdelääketieteen kliininen opettaja
  - 2017-2024: A-klinikka Oy, Päihdesairaalan ylilääkäri
- Luento- ja kirjoituspalkkiot ja matkakulut
  - Luentopalkkiot: Liikennevakuutuskeskus, Duodecim, Lääkäriliitto, Työterveyslaitos, Helsingin yliopisto, Tampereen lääkäriseura ry, Turunmaan Duodecim-Seura ry, Terveystalo, Sairaalakemistit ry, Addiktum koulutus, Suomen kivuntutkimusyhdistys
  - Kirjoituspalkkiot: Kustannus Oy Duodecim, Otava
- Luottamustoimet terveydenhuollon alalla
  - Päihdelääketieteen yhdistys ry: hallituksen pj. 5/2026 saakka, erityispätevyystoimikunnan pj alk. 6/2026
- Muuta
  - Kansallinen asiantuntijaryhmä riskeille altistavan alkoholinkäytön tietoperustasta ja viestinnästä 2025–27, puheenjohtaja
  - Kelan sosiaalilääketieteellisen neuvottelukunnan jäsen 2022–
  - Lupa- ja valvontavirasto (ent. Valvira) päihdelääketieteen pysyvä asiantuntija 2020–

Väärinkäytön rajaus

- Lääkkeen käytön motiivi: päihtymyksen tavoittelu
  - Kokeilut
  - Satunnainen käyttö
  - Säännöllinen käyttö
  - Riippuvuus

Tyypilliset väärinkäytetyt lääkkeet

Opioidit

Bentsodiatsepiinit ja z-lääkkeet

Pregabaliini ja gabapentiini

- Liittyvät usein opioideihin ja monipäihdekäyttöön

Ei-tyypillinen väärinkäyttäjä?

Voi olla kuka tahansa!

Ei-tyypillinen käyttötapa

Pistämällä

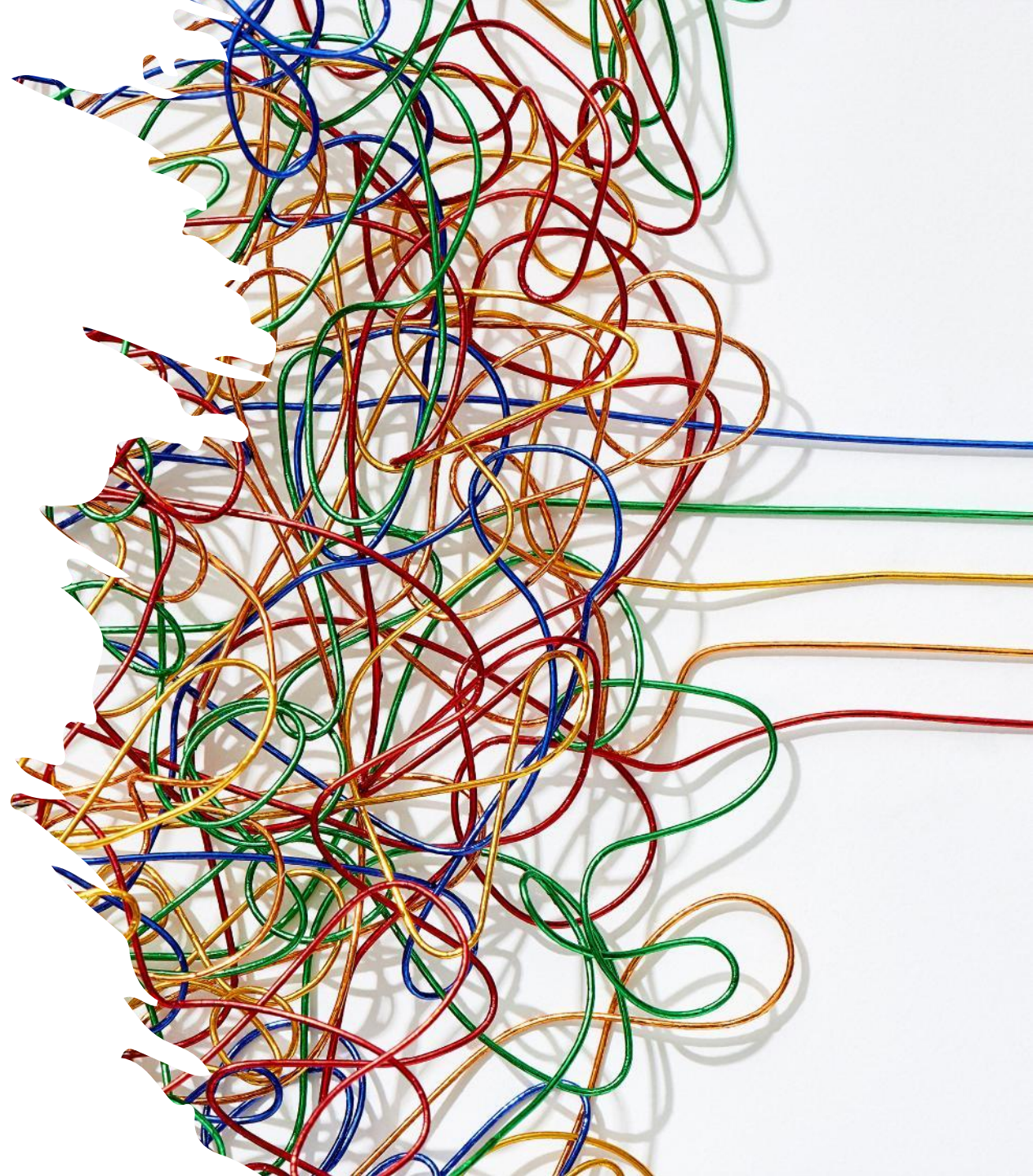
- Laskimoon
- Lihakseen

Polttamalla tai vaporisoimalla

Nuuskaamalla

ADHD-lääkkeet

- Metyylifenidaattia voi pistää, lisdeksamfetamiinia ei
- Seuraa oikealla huumeeseulalla
  - Metyylifenidaatti: virtsan laaja huume- ja lääkeaineseula
  - Lisdeksamfetamiini: laaja seula tai amfetamiinivarmistus + enantiomeerit

Masennuslääkkeet

- Bupropionilla merkittävä väärinkäyttöpotentiaali: isoilla annoksilla amfetamiinin/kokaiinin kaltaisia vaikutuksia
- Muilla masennuslääkkeillä (SSRI, SNRI, TCA) ei merkittävää päihdekäyttöä
  - Suurempi ongelma sitouttaa potilaat asianmukaiseen lääkehoitoon

Antipsykootit

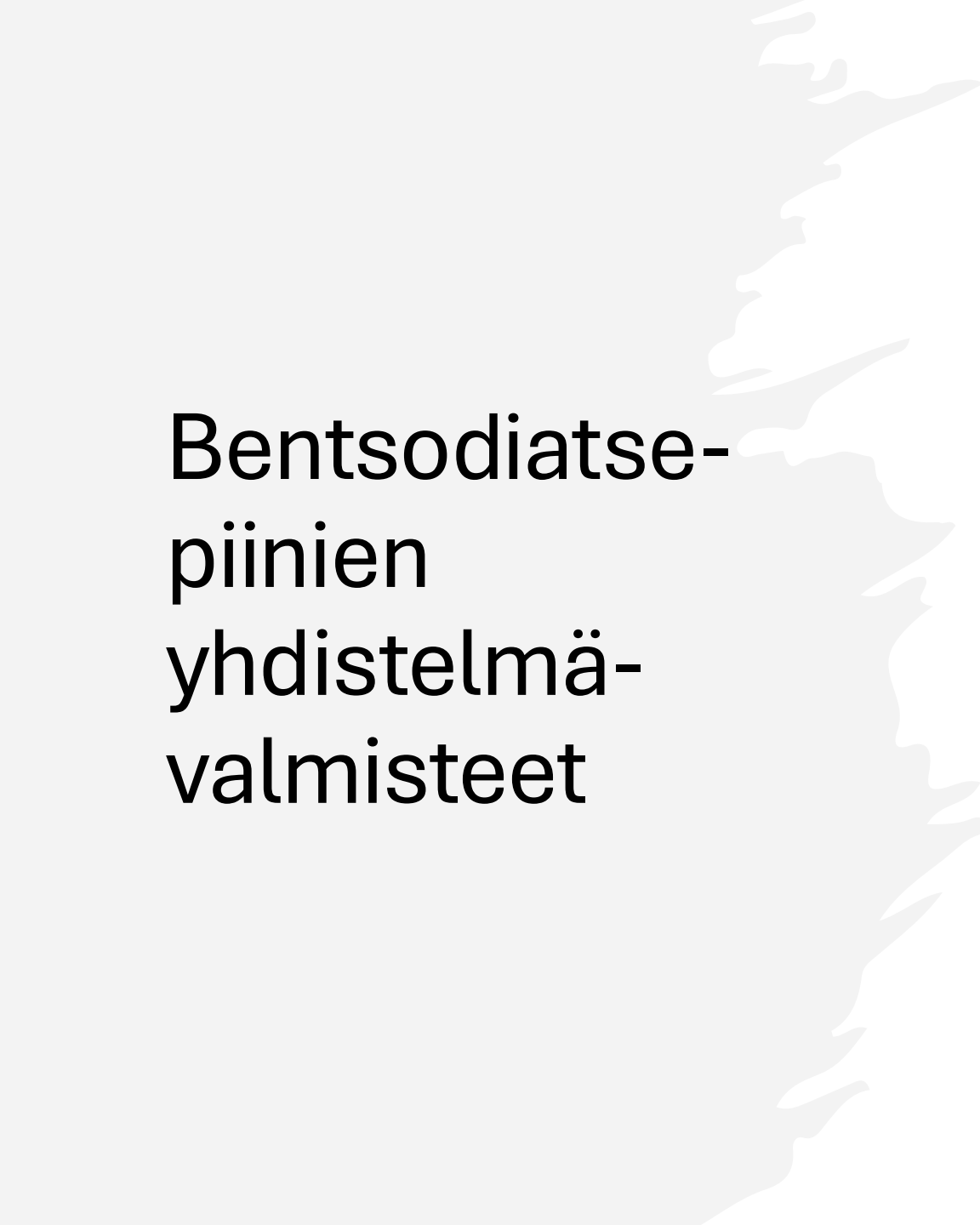

- Eivät euforisoi, päihdekäyttö harvinaista
- Isompi ongelma motivoida asianmukaisen lääkehoidon jatkamiseen
- Ei tarvitse pelätä näiden päihdekäyttöä potilastyössä

Lihaskrelaksantit ja spasmolyytit

- Titasanidiini suosittu: potensoi opioidien vaikutusta, sedatoi
- Baklofeeni: lievä euforia
- Orfenadriini: päihdekäyttö harvinaista

Bentsodiatse- piinien yhdistelmä- valmisteet

- Klooridiatsepoksidi + amitriptyliini
- Klooridiatsepoksidi + klinidiumbromidi
- Vaikka klooridiatsepoksidin määrä näissä pienehkö, käyttäjäryhmässä mahdollisesti helposti addiktoituvia

Yskänlääkkeet ilman reseptiä

- Dekstrometorfaani isoilla annoksilla euforisoiva, hallusinogeeninen ja dissosiativinen
- Opioideja sisältäviä yskänlääkkeitä käsikauppalääkkeinä, pyydettäessä apteekin tiskiltä

Loperamidi

- Ruotsissa lisääntynyt looperamidikuolemat nuorilla miehillä, joilla huumeaustaa – vieroitusoireiden itsehoitoa?
- Suomessa ei looperamidikuolemia, väärinkäyttöä yksittäistapauksina
- Potilastyössä ei tarvitse “säätellä”

Nenän limakalvojen dekongestantit

- Ksylometatsoliini yleinen löydös päihteisiin liittyneissä kuolemissa
  - Ei merkittäviä keskushermostovaikutuksia, mutta lopetusoireet käytön pitkittyessä
- Pseudoefedriiniin isoilla annoksilla voi liittyä euforiaa ja hallusinaatioita

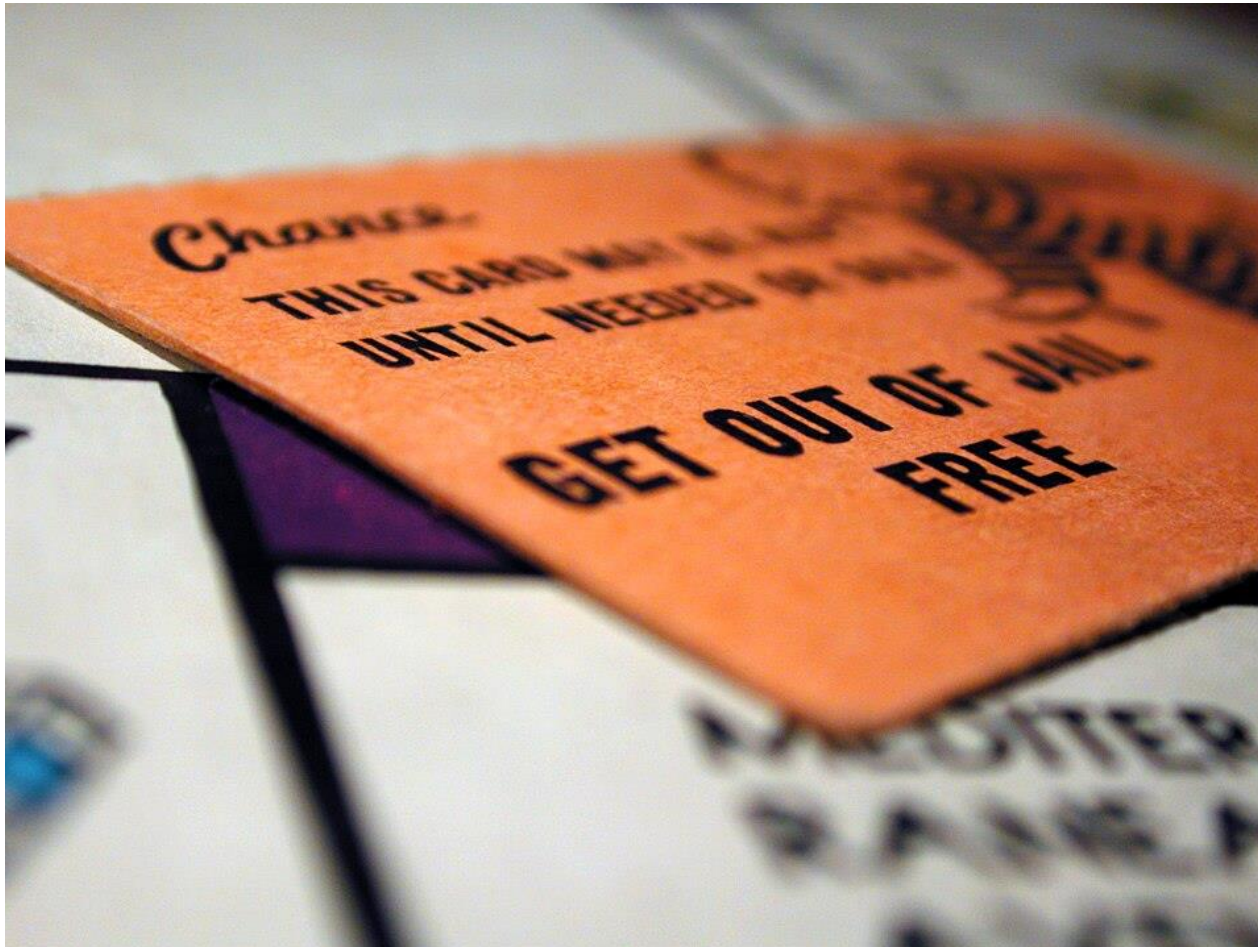
Allergia- ja matkapahoin- vointilääkkeet

- Vanhat antihistamiinit
syklitsiini, prometatsiini
- Sedatoivat, mutta isoilla
annoksilla myös agitaatiota ja
hallusinaatioita
- Nuoria kokeilijoita

Ei-tyypillinen reseptin tai lääkkeen lähde

Ei tyypillinen motiivi reseptipyynnölle

- Resepti tekee käytöstä sallittua, esim. työt ja liikennejuopumukset

Kuvan lähde: Mark Strozier 2017, FlickrviewR, lisenssi cc-by-2.0, <https://flickr.com/photos/44124471362@N01/1583552>.

Ei-tyypilliseen väärinkäyttöön puuttuminen

Noudata hoitosuosituksia, perustele ratkaisusi

Ota virtsan laaja huume- ja lääkeaineseula ja PEth
yllätyksellisesti

- Näytteet täytyy antaa aina pyydettyinä aikana

Konsultoi tai ohjaa päihdehoitoyksikköön / mielenterveys- ja
päihdepalveluihin

Lisätietoja aineiden päihdekäytöstä

- Päihteitä käyttävien infisivustot, esim. Tripsit, Psychonautwiki, Erowid, Päihdelinkki
- EUDA European Union Drugs Agency
- EHYT ry, Nopean huumeriedon verkosto Nopsa, sähköpostilista

Muista ainakin nämä

Merkittävä
väärinkäyttöpotentiaali:
bupropioni, titsanidiini

Vähän päihdekäyttöä:
muut masennuslääkkeet,
antipsykootit

